

Відгук

**офіційного опонента, кандидата юридичних наук, Матвійчука А.В.
про дисертацію Яринка Б.В. «Адміністративно-правові засади
здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих» подану на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі
спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове
право, інформаційне право до спеціалізованої вченої ради Д 26.004.16
у Національному університеті біоресурсів і природокористування
України**

Ступінь актуальності обраної теми. Держава і суспільство заінтересовані в тому, щоб не допускати різного роду зловживань у сфері неспроможності, та аби процедура банкрутства не перетворювалася на інструмент незаконного збагачення, реалізації рейдерських схем, ухилення від виконання цивільно-правових, господарських та податкових зобов'язань, зобов'язань з оплати праці.

Неважко здогадатись, що найбільше зловживань може мати місце в моменти, коли збиткова діяльність юридичної особи чи підприємця хилиться до свого заходу, адже реаними чи мнимими прорахунками у бізнесі можна прикрити відверте розкрадання майна акціонерів, обман контрагентів, ухилення від сплати обов'язкових платежів і спробувати видати всі ці дії за об'єктивний стан речей.

Ключовою фігурою, як не дивно і у зловживаннях і у принциповій боротьбі з ними стає саме арбітражний керуючий, в залежності від того, наскільки він є добросовісним, вмотивованим і контрольованим.

Дієвим запобіжником проти негативних явищ може стати відпрацьована система державного контролю за діяльністю ключового діючого суб'єкта в системі правовідносин неспроможності (банкрутства) – арбітражного керуючого. Особливої важливості правовий інститут контролю за діяльністю арбітражного керуючого набуває в умовах

довготривалої економічної кризи, коли є нагальна потреба у ефективному очищенні економічних відносин від тягара безнадійних майнових зобов'язань, але і у поверненні активів, привласнених злочинним шляхом під прикриттям процедури банкрутства.

Перевага і актуальність дисертаційної праці Яринка Богдана Валерійовича – в її яскраво вираженому адміністративно-правовому аспекті, завдяки якому арбітражний керуючий висвітлений як суб'єкт реалізації публічного інтересу, всупереч поширеному хибному уявленню про нього, як про виконавця послуг, який працює на замовлення кредиторів, розбираючи боржника на складові частини.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження послідовно реалізує ідею автора про особливий правовий статус арбітражного керуючого, який не обмежується однією галуззю права а відтак і інтерес до його діяльності в межах адміністративного права реалізувався у низці наукових положень, висновків і рекомендацій, обґрунтованість яких ззабезпечується як постановкою питання так і детальним і послідовним викладенням проблематики і розв'язанням поставлених задач. Зокрема дисертантом було намічено визначити і охарактеризувати правовий статус арбітражного керуючого як суб'єкта адміністративних правовідносин, з'ясувати особливості правового становища органів контролю; розкрити види і особливості адміністративної відповідальності; охарактеризувати суб'єктів та правовідносини різних видів контролю за діяльністю арбітражних керуючих; засоби захисту прав арбітражного керуючого в процедурі оскарження ним дій і рішень контролюючого органу; огляд зарубіжних моделей контролю за діяльністю арбітражних керуючих, можливості удосконалення адміністративно-правових засобів контролю за діяльністю арбітражних керуючих та сформулювати концептуальні засади такого контролю.

Для досягнення поставлених цілей дисертантом в достатній мірі було використано методологічний апарат наукових досліджень, значну кількість методів, в числі яких філософські (діалектичний), загальнонаукові (формально-логічний, структурно-функціональний, системного аналізу і синтезу) та спеціально-правові (історико-правовий, порівняльно-правовий, формально-юридичний) методи наукового пізнання.

Філософський діалектичний метод став методологічною основою всієї дисертації. Його застосування дало змогу здійснювати комплексний розгляд суспільного призначення інституту арбітражного керуючого і формувати цілісне бачення мети, завдань і засобів контролю за діяльністю цих посадових осіб. Таким чином дисертант підтвердив необхідність саме адміністративно-правового регулювання окремих аспектів діяльності арбітражного керуючого, продиктовану логікою суспільного призначення даного інституту.

Формально-логічний метод допоміг дисертанту сформулювати понятійно-категорійний апарат дослідження та розкрити зміст таких понять, як «правовий статус арбітражного керуючого», «державний контроль за діяльністю арбітражного керуючого», «адміністративна відповідальність арбітражного керуючого» та ін.

Із застосуванням історико-правового методу було здійснено аналіз законодавчих змін у сфері неспроможності, що стосувалися правового статусу арбітражного керуючого, одночасно з використанням історіографічного методу дослідження еволюції наукових поглядів на цей інститут. Щоб не обмежуватись суто формальною констатацією, слід зауважити, що історичні аспекти розвитку інституту арбітражного керуючого були дійсно ретельно досліджені, в дисертації розгорнуто процес трансформації арбітражного керуючого в законодавстві України і інших країн від фактично приватного підприємця, який переслідував власний бізнесовий інтерес до самозайнятої особи, інтегрованої в систему

суспільних інститутів запобігання, контролю, стримань і протигаг у діяльності вільних ринків, наряду з скажімо аудиторською діяльністю, антимонопольним контролем та ін.

Застосування порівняльно-правового методу лягло в основу розгляду сучасних моделей контролю за діяльністю арбітражного керуючого у світі (Велика Британія, Італія, КНР, США, Франція, Японія) та можливостей рецепції окремих норм в Україні. Формально-юридичний метод дав можливість розкрити зміст норм адміністративного права, що становлять предмет дослідження.

Структура роботи передбачає три розділи та десять підрозділів, кожному з яких відповідає пункт висновків. Дисекртант стверджує, що правовий механізм регулювання банкрутства, як і механізм правового регулювання в цілому, не обмежується власне правовими нормами. Крім цього, він є результатом якісної взаємодії суб'єктів правовідносин – у даному разі арбітражного керуючого, суду та державного органу з питань банкрутства, інших органів виконавчої влади, саморегулівної організації та громадськості.

Контроль у цьому механізмі, на переконання дисертанта, є основним засобом забезпечення ефективності інституту діяльності арбітражного керуючого. Подібно до масштабної імплементації європейського законодавства, розроблення ефективних механізмів боротьби з корупцією, посилення ролі громадянського суспільства в державному управлінні, що відбувається протягом останніх років, необхідні нові підходи до контролю у сфері здійснення діяльності арбітражних керуючих.

Дійсні результати переконливо відповідають обраному автором підходу, і в цілому застосування методів, правильно обраної структури дослідження, взаємозв'язку задач, змісту підрозділів і висновків забезпечує обґрунтованість отриманих результатів.

Наукова новизна. У підсумку роботи автором отримано нові положення, що характеризуються різним ступенем новизни, проте усі є безсумнівним здобутком автора і оцінюються нами як дійсно нові в теорії адміністративного права. Серед них слід відмітити наступні.

Дисертантом уперше визначено адміністративні правовідносини контролю, суб'єктом яких є арбітражний керуючий, з-поміж них виділено відносини, де відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, взаємовідносини з органами контролю, оскарження дій і рішень арбітражного керуючого та контролюючого органу, процедури підготовки і подання звітності, проходження перевірок, підвищення кваліфікації арбітражними керуючими, участі у саморегульованій професійній організації. Даний пункт новизни кореспондує з тематиною дослідження і є базою для дисертації в цілому і зумовлює всі подальші елементи наукової новизни.

Виділено особливості адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого, серед яких виконання покладених законом публічно-сервісних функцій, специфічні контрольні відносини з господарським судом та інституціональна взаємодія зі спеціалізованими органами контролю у сфері банкрутства. Дійсно, через призму адміністративного права такі правовідносини не розглядались, попри сформований в адміністративному праві значний за обсягом інститут державного контролю з розгалуженнями у всі сфери публічної діяльності, які такого контролю потребують.

Охарактеризовано правове становище органів контролю за діяльністю арбітражних керуючих як система взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих прав і обов'язків органів державного та громадського контролю, розкрито елементи цієї системи. Дана теоретична конструкція зумовила структуру всього третього розділу дисертаційног дослідження, заклала підвалини диференціації видів контролю за діяльністю арбітражного керуючого.

Проведено удосконалення класифікації видів адміністративної відповідальності шляхом розподілу відповідальності арбітражного керуючого на групи, адресовані конкретно арбітражному керуючому; адресовані керівнику підприємства, в тому числі арбітражному керуючому при виконанні повноважень керівника; згідно інших, крім Кодексу України про адміністративні правопорушення актів адміністративного законодавства; позитивна, санкція якої – недопущення кандидата до діяльності, або не продовження свідоцтва арбітражному керуючому. Дійсно, адміністративна відповідальність часто поверхово сприймається як щось монолітно цілісне, проте дисертант ретельно розібрав, в яких ситуаціях вона може набувати тих чи інших характерних рис.

Дисертантом, крім іншого, удосконалено розуміння спеціалізованого державного контролю на матеріалі дослідження контролю за діяльністю арбітражного керуючого, за рахунок об'єднання державного і громадського контролю саморегулювальної організації в одну категорію за критерієм спрямування контролю виключно на спеціалізований предмет – діяльність арбітражного керуючого.

Безперечно відносяться до наукової новизни удосконалені наукові погляди про контрольну правосуб'єктність суду по відношенню до арбітражного керуючого, яка реалізується у вигляді ознак адміністративного розсуду в діяльності господарського суду, при вирішенні питань про добросовісність й компетентність арбітражного керуючого, та ролі адміністративного суду як органу, що розв'язує спірні адміністративні правовідносини з контролем арбітражного керуючого; а також удосконалено розуміння функціонального контролю в адміністративному праві, шляхом доведення що він спрямований не на спеціалізований предмет, яким є в даному випадку діяльність арбітражного керуючого, але поширюється в тому числі і на діяльність арбітражного керуючого в порядку казуальної реалізації функцій державних і громадських суб'єктів контролю на предмет

дотримання керівником боржника трудового, фінансового, антимонопольного, військово-мобілізаційного, екологічного, соціально-інфраструктурного та іншого функціонального законодавства, з особливістю у вигляді перебування боржника у процедурах банкрутства.

В даних пунктах новизни реалізуються дослідження малопомітних правовідносин контролю, в яких арбітражний керуючий може стикатись з абсолютно різними інколи навіть випадковими суб'єктами адміністративного права, проте як показує практика, такі правовідносини є недостатньо вивченими і ставлять в тупик судові інстанції різного рівня. А отже, хоч такі контрольні відносини і є неочевидними, вони додатково можуть сприяти реалізації прав і законних інтересів осіб.

Значна частина удосконалень спрямована на існуючі підходи до розуміння порядку притягнення до адміністративної відповідальності посадової особи на прикладі арбітражного керуючого, зокрема, виділяється притягнення до адміністративної відповідальності за неналежні дії у процесі ліквідації, за порушення галузевих норм при виконанні обов'язків керівника підприємства, порядок позбавлення арбітражного керуючого відповідного свідоцтва без притягнення до відповідальності, а також окремий порядок настання позитивної адміністративної відповідальності у вигляді не проходження особою, яка виявила бажання займатися діяльністю арбітражного керуючого, кваліфікаційних процедур, наслідком чого є недопущення такої особи до виконання функцій арбітражного керуючого.

На рівні подальшого розвитку існуючих положень наукова новизна виражена у вивченні практики діяльності адміністративних судів за скаргами на дії і рішення стосовно арбітражного керуючого а також у вивченні зарубіжного досвіду, через призму якого дисертант робить власні висновки і узагальнення.

В цілому новизна положень, що виносяться на захист характеризує здобутки дисертанта як такі, що зроблені уперше та на основі існуючого

теоретичного і категорійного апарату адміністративного права, і органічно співвідносяться з уже існуючими положеннями.

Достовірність положень забезпечується залученням широкої джерельної бази, до якої увійшло діюче законодавство, порівнюються закон, що втратив чинність і новий Кодекс процедур банкрутства, що набув чинності на момент закінчення дисертації, значна кількість підзаконних нормативно-правових актів, рішення судів, праці науковців у галузі адміністративного, кримінального, господарського права, теорії права а також представників науки державного управління. Список використаних джерел оформлено у відповідності з діючими вимогами, цитування або посилання на здобутки інших авторів супроводжуються відповідними зносками на джерело.

Повнота викладу положень і висновків дисертації в опублікованих працях. За темою дисертації опубліковано десять наукових праць, серед яких є публікації у фахових наукових виданнях, виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз а також стаття у іноземному фаховому виданні, та матеріали доповідені автора на всеукраїнських і міжнародних конференціях.

Матеріали дисертації у повній мірі відображені в оприлюднених працях, автором зроблено посилання на власні публікації у дисертації.

Зауваження до роботи. Як і будь-яка творча праця, дисертація Яринка Б.В. «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих» не позбавлена спірних або не до кінця прояснених автором положень, на яких варто зупинитись докладніше.

1. На стор. 52 дисертації автор зазначає, що є різниця між контролем в сенсі безумовного дотримання процедури відновлення платоспроможності і контролем, як засобом волюнтаристського забезпечення інтересів держави і її неефективного менеджменту, що вже довів підприємство до банкрутства, за рахунок додаткових засобів впливу на арбітражного

керуючого, яких приватні кредитори не мають. Таке «забезпечення» буде відбуватись в прямому сенсі цього виразу - за рахунок приватних кредиторів. Чи слідує з цього, що варто демонтувати взагалі всю систему додаткового контролю, який здійснюється щодо підприємств з часткою держави, чи все ж таки держава повинна мати окремі контрольні механізми, в тому числі і додатково контролювати арбітражного керуючого у справах де у боржника є державна частка в статутному фонді?

2. Дисертант на стор. 88 дисертації зазначає, що можна зробити розширювальне тлумачення норми ч. 1 ст. 26 КУПБ, згідно якого – будь-яка кримінальна відповідальність, мається на увазі не тільки за корисливі чи корупційні злочини, а й інша, в тому числі за неумисний злочин, або навіть кримінальний проступок, по якому так само виноситься обвинувальний вирок, формально тягне за собою припинення діяльності арбітражного керуючого. Бажано пояснити, яку власну оцінку такому факту надає дисертант, наскільки така ситуація в законодавстві є правильною?

3. За іншим твердженням дисертанта, висловленим на стор. 91 дисертації у висновках до Розділу 1 підтверджується висловлена гіпотеза про те, що правовий статус арбітражного керуючого - це завжди атрибут динаміки реалізації різногалузевих правовідносин і тільки в тій мірі, в якій суб'єкт приймає участь у правовідносинах, в нашому випадку – в адміністративних правовідносинах, ми можемо досліджувати його правовий (адміністративно-правовий) статус. На нашу думку якраз рівно навпаки, маючи правовий статус, суб'єкт може вступати у правовідносини, не маючи правового статусу, встановленого нормами права він залишиться поза правовідносинами.

4. Дисертант зазначає на стор. 120 з посиланням на джерело, що відхилення господарським судом запропонованих кандидатур арбітражного керуючого (керуючого санацією, ліквідатора) та призначення іншого арбітражного керуючого повинно бути вмотивованим, але і цей

підхід, як відмічає сам дисертант на даний момент пішов в минуле згідно прийнятого в минулому році КУПБ, яким не передбачено мотивації у клопотанні комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого. Фактично ж відсторонення арбітражного керуючого без мотивації це також форма контролю за його діяльністю, проте дисертант не розглядає її як таку в дослідженні, хоча повинен був.

Загалом відображені зауваження не є принциповими і не змінюють загального позитивного враження від роботи.

Відповідність дисертації. У підсумку слід зазначити, що дисертація Яринка Богдана Валерійовича «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих» є самостійною творчою працею, яка наукову задачу формулювання адміністративно-правових засад контролю за діяльністю арбітражних керуючих та відповідає вимогам п. 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор – Яринко Богдан Валерійович за своїм рівнем наукової роботи заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право.

Офіційний опонент
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правосуддя

Матвійчук А.В.

Підпис заступника
проректора з науково-
педагогічної роботи
Державного університету
інфраструктури та
технологій

